

PASTORALE
PASTORAL LETTERS

Cuvânt pastoral la Sărbătoarea Nașterii Domnului

† LAURENȚIU,
DIN MILA LUI DUMNEZEU,
ARHIEPISCOPUL SIBIULUI ȘI MITROPOLITUL ARDEALULUI

*Iubitului nostru cler, cinului monahal
și drept-credincioșilor creștini,
har, milă și pace de la Dumnezeu, iar de la noi, arhierești binecuvântări!*

„Să prăznuim cu evlavie Nașterea lui Hristos, cu mintea ridicându-ne spre Vifleem, și să ne înălțăm cu cugetul, și să vedem în peșteră mare taină; că s-a deschis Edenul, venind Dumnezeu, din curata Fecioară, desăvârșit fiind El în Dumnezeire și în omenire.”

(Stihiră din Vecernia Înainte-prăznuirii Nașterii Domnului, din 20 decembrie)

Iubiții mei fii duhovnicești,

În această Mare Zi de prăznuire a Nașterii Domnului nostru Iisus Hristos, sufletele noastre sunt cuprinse de lumină și de bucurie sfântă și netrecătoare, care coboară din Ceruri. Este bucuria dumnezeiască negrăită pe care au vestit-o îngerii și au trăit-o magii și păstorii, care au văzut cu ochii lor, în ieslea săracă din Betleem, frumusețea și slava Pruncului Împărat – Începătorul Vieții –, smerenia Preasfintei Fecioare, dar și înțelepciunea și cuvioșia Dreptului Iosif.

Marea bucurie duhovnicească a Crăciunului ni se împărtășește prin prăznuirea liturgică, care nu este o simplă comemorare sau aducere-aminte a ceva ce s-a petrecut demult, în adâncul istoriei, ci este actualizarea duhovnicească a lucrării dumnezeiești, intrare tainică a Bisericii, prin credință, dincolo de timp, în Bucuria veșnică a evenimentului mântuitor, de care ne împărtășim la Sfânta Liturghie a acestui Praznic. Astfel, acea noapte minunată din trecut, în prăznuirea liturgică, devine un astăzi pentru noi, iar noi devenim, tainic, contemporani cu evenimentul sărbătorit. De aceea, cu nespusă bucurie, cu toții cântăm: „Astăzi cerul și pă-

ÎPS Dr. Laurențiu Streza

mântul să se veselească; îngerii cu oamenii duhovnicește să prăznuiască... astăzi Dumnezeu pe pământ a venit și omul la ceruri s-a suit; astăzi este văzut cu trup de om Cel ce din fire este nevăzut... [Stihira Litiei de la Vecernia Praznicului, Mineiul pe Decembrie, EIBMBOR, București, 1991].

Posibilitatea de a degusta din veșnicia Împărăției Cerurilor încă de aici, din această lume, este un mare *dar* făcut nouă de Dumnezeu, pregătindu-ne pentru viața viitoare. De aceea, Biserica a rânduit pentru noi *sărbătorile*, ca prilej unic de împletire a istoriei vieții noastre cu viața veșnică a Împărăției Cerurilor, de unire a pământescului cu cerescul, a vieții oamenilor cu viața lui Dumnezeu. Fiind îmbrăcați în trupul acesta material, noi ne împărtășim de această realitate nevăzută prin *actele liturgice*, prin *lecturile biblice*, prin *cântările bisericești*, dar și prin *icoanele* și *frescele* cu care sunt împodobite bisericile noastre și care coboară cerul pe pământ.

Prin *cuvintele dumnezeiești ale Sfintei Evanghelii* pe care *le ascultăm* la Sfânta Liturghie și le primim astăzi în inimile noastre suntem, tainic, *de față*, împreună cu magii și păstorii, la Minunea Nașterii Pruncului Mântuitor, iar prin *icoana* Slăvitului Praznic, căreia, astăzi, ne închinăm cu evlavie și o sărutăm cu credință, ne apropiem și mai mult de Betleem, pentru a vedea descoperită Taina Întrupării Fiului Ceresc, pentru a vedea frumusețea și slava cea negrăită a smereniei dumnezeiești și a iubirii nesfârșite a lui Dumnezeu pentru noi, oamenii.

Evanghelia și *icoana* nu pot fi despărțite una de cealaltă, căci „*ceea ce este cuvântul pentru auz, aceea este icoana pentru văz, căci cu ajutorul minții ne unim cu icoana*”, spune Sf. Ioan Damaschin. Ceea ce *Evanghelia* spune prin cuvinte, ceea ce *actele liturgice* sugerează prin simbol, aceea o vestește *icoana* prin imagine și culoare. Ea este o „*fereastră spre cer*” prin care privim viața viitoare, prin care viața viitoare intră în viața noastră. Ea este o punte între două lumi, între lumea noastră și lumea cea cerească și prin care noi putem participa, prin credință, la o realitate dincolo de simțurile noastre, dincolo de timp și de istorie.

Iubiți credincioși,

Pentru a înțelege mai bine această taină a Înomenirii Fiului lui Dumnezeu și pentru a ne face și pe noi părtași la această minune, Biserica a rânduit ca acest eveniment major al economiei mântuirii să fie reprezentat artistic în *icoana Nașterii Domnului*, una dintre cele mai frumoase și mai expresive icoane ale Ortodoxiei, în care sunt contopite atât elemente biblice, dogmatice, cât și altele preluate din literatura apocrifă. În această icoană se îmbină elemente din *Evanghelia după Luca* (Luca 2, 1-20), din *Evanghelia după Matei* (Matei 1, 18-25; 2, 1-12) și elemente din textele apocrife, în special *Protoevanghelia lui Iacov*, în care apare relatată ispitierea Dreptului Iosif, dar și momentul spălării Pruncului Hristos. Această ad-

mirabilă sinteză artistică vrea să ne arate cum viața lui Dumnezeu devine viața noastră și cum noi, trăind această negrăită coborâre a Celui Preaînalt, ne putem ridica cu totul la cele cerești, așa cum ne învață prima catavasiă a Praznicului: „*Hristos Se naște, slăviți-L! Hristos din Ceruri, întâmpinați-L! Hristos pe pământ, înălțați-vă! Cântați Domnului tot pământul și cu bucurie lăudați-L, popoare, că S-a preaslăvit!*”

Icoana Nașterii Domnului, așa cum a fost ea concepută și zugrăvită de Părinții bisericești, este, cu adevărat, o „*Evanghelie*” pictată, o teofanie, o neprețuită co-moară vizuală de înțelesuri adânci și învățături mântuitoare ale acestui praznic. Prin privirea și cinstirea cu credință a icoanei Crăciunului devenim și noi *martorii oculari* ai evenimentului zugrăvit și pătrundem tainic în măreția lucrării dumnezeiești împlinite în peștera săracă din Betleemul Iudeii. Sufletele noastre sunt copleșite de iubirea cea nemărginită a lui Dumnezeu pentru oameni și de smerenia cea mai presus de minte a Fiului Mântuitor, coborât pe pământ.

Vom încerca, cu multă venerare, să pătrundem în Taina Întrupării, prin prezen-tarea *semnificației teologice și simbolice* a minunatei icoane a Nașterii Domnului.

Reprezentarea picturală din icoană este structurată pe trei registre: în partea ei superioară apare zugrăvită *lumea cerească*, în registrul central este reliefat eveni-mentul *Nașterii Domnului, unirea dintre Dumnezeu și om*, iar în registrul inferior este redată, simbolic, *lumea pământescă*. Această împărțire ne ajută să înțelegem mai ușor cum Dumnezeu S-a întrupat și care sunt elementele lumii acesteia prin care Cel Preaînalt S-a coborât la noi pentru a ne dărui viața Sa cea dumnezeiască.

În *registrul superior* al icoanei este zugrăvită *bolta cerească* din care coboară o *rază de lumină* spre steaua călăuzitoare, iar apoi se desparte în *trei raze*, desco-perindu-ne pe Dumnezeu Cel Unul în ființă și întreit în Persoane, Sfânta Treime, Care participă la mântuirea omului. Raza cerească coboară din cer peste un *munte auster*, care sugerează lumea neprimitoare și ostilă, lumea de după căderea în păcat a protopărinților noștri, Adam și Eva. Totodată, simbolic, stâncile ascuți-te ale acestui munte sunt redade asemenea unor *trepte*, sugerând unirea cerului cu pământul, prin *pogorârea* lui Dumnezeu la om și *urcarea* omului la Dumne-zeu, prin minunea Întrupării lui Hristos. Deasupra stâncilor vedem razele Luminii dumnezeiești care mângâie întreaga creație și alungă întunericul păcatelor și al necunoașterii de Dumnezeu prin Întruparea Fiului Său.

Registrul ceresc este întregit prin zugrăvirea a două *cete de îngeri*, cea din partea stângă cu privirea înălțată spre *Izvorul de Lumină*, aducând laudă neîncetată lui Dumnezeu, iar cea din partea dreaptă, aplecată spre păstori, vestindu-le aces-tora Nașterea *Împăratului Ceresc*. Prezența îngerilor mărturisește dumnezeirea Pruncului și ne arată că întreaga creație, văzută și nevăzută, participă la împlinirea acestei taine dumnezeiești.

ÎPS Dr. Laurențiu Streza

În *centrul* icoanei, în registrul dedicat aspectului divino-uman al evenimentului, sunt înfățișate chipurile luminoase și pline de slavă cerească ale *Pruncului Iisus* și *Maicii Sale, Preacurata Fecioară Maria*, exprimate artistic după capacitățile umane limitate ale iconarului și la nivelul nostru de înțelegere. Sunt reprezentați alături toți *martorii* acestui eveniment tainic și dumnezeiesc: *magii*, care vin cu daruri, *păstorii*, care cântă, precum și *boul* și *asinul* din staulul sărăcăcios.

Întreaga reprezentare a Nașterii Domnului este una plină de *semnificații simbolice*. În icoanele bizantine, Pruncul Hristos este zugrăvit fie dormind, fie treaz, privind cu Chipul Său blând și plin de dragoste către Maica Sa cea Preacurată. *Scutecele* în care este înfășat au forma unor fâșii înguste asemenea *giulgiurilor de înmormântare*, brațele Sale se încrucișează pe piept în chipul Crucii, iar *ieslea* în care este așezat are aspectul unui *altar-mormânt*. Pruncul Mântuitor apare înfățișat ca fiind pregătit pentru jertfă încă din prima clipă a venirii Sale în lume, căci El S-a făcut trup pentru a ne mântui prin jertfa Sa de pe Cruce.

Alături de Pruncul Ceresc se află *Fecioara Maria* în fața ieslei, pe jumătate rezemată pe un pat de culoare purpurie sau roșie, asemenea unui pat împărătesc, pentru a sugera astfel *preacinstirea* ce i se cuvine Născătoarei de Dumnezeu. Prin această poziție a Maicii Domnului este afirmat, iconografic, adevărul *nașterii mai presus de fire (din Fecioară, fără dureri) a Mântuitorului Hristos*, iar cele trei stele așezate pe cap și umeri simbolizează pururea fecioria Maicii Domnului, înainte, în timpul și după naștere. Chipul Maicii Domnului poartă *aura smereniei și a tăcerii* dinaintea împlinirii *Tainei celei din veci ascunse*. Expresia chipului ei este una meditativă. Ochii ei privesc în depărtare, cu nesfârșită durere, la moartea ce avea să o suporte Pruncul din brațele ei. Ea apare zugrăvită ca fiind adevărată „*roabă a Domnului*” (Luca 1, 38), slujitoare a lui Dumnezeu, care vine la Betleem pentru a naște în chip smerit, într-o peșteră sărăcăcioasă, mai presus însă de legile firii, pe Cel care avea să umple de bucurie și viață nouă întreaga creație. Dumnezeu atât de mult Se umanizează din iubire pentru noi, încât acceptă să Se nască dintr-o femeie, dintr-o Fecioară preacurată, pe care ne-o face *Mamă* nouă tuturor, dorind să ne iubească și prin iubirea ei curată.

Ascultarea și slujirea Fecioarei are loc într-un cadru cu totul neprimitor. Deschizătura întunecoasă a peșterii în mijlocul stâncilor ascuțite, așa cum apare în icoană, închipuie *cosmosul căzut*, lumea copleșită de păcat prin căderea omului, precum și *iadul*, străfundurile întunericului, pe care doar Mântuitorul, *Soarele Dreptății*, le risipește odată cu Nașterea Sa.

Alături de Maica Domnului și de Pruncul Ceresc, în peștera întunecoasă, se întrezăresc două animale, *boul* și *asinul*, a căror prezență este semnificativă, deoarece ne aduce aminte de împlinirea profeției lui Isaia: „*Boul își cunoaște stăpânul*”

și asinul, ieslea domnului său, dar Israel nu Mă cunoaște; poporul Meu nu Mă primește” (Isaia 1, 3). Refuzat de locuitorii Betleemului, Stăpânul întregii creații este primit de necuvântătoare, care-I oferă ieslea și paietele ca sălaş și așternut.

Mesia cel mult așteptat este însă primit de *popoarele păgâne*, sugerate prin *venirea magilor*; dar și de oamenii simpli și smeriți la inimă ai poporului lui Israel, care apar în chipul *păstorilor care ascultă* mesajul îngerilor. Ei primesc cei dintâi vestea minunatei Nașteri, fiind, prin simplitatea și curăția lor, mai apropiați de lumea cerească. Păstorii reprezintă primii fii ai lui Israel (poporul ales de Dumnezeu), care I se închină Pruncului, ei simbolizând începutul *Bisericii dintre evrei*, iar magii, începutul *Bisericii neamurilor*.

Cei trei magi de la Răsărit sunt reprezentați fie pe cai, călăuziți de stea spre locul Nașterii, fie aducând Pruncului întreitul dar, de *aur*, de *tămâie* și de *smirnă*, ei preînchipuind pe femeile purtătoare de mir, venite la mormânt în dimineața de Paști. În cântările Vecerniei acestui mare praznic ne este descoperită și semnificația simbolică a darurilor aduse de magi:

„*Domnul Iisus născându-Se în Betleemul Iudeii, magii, venind de la Răsărit, s-au închinat lui Dumnezeu, Celui Ce S-a întrupat; și îndată deschizându-și viziunile, I-au adus daruri scumpe: aur lămurit, ca unui Împărat al veacurilor; tămâie, ca unui Dumnezeu al tuturor și ca unui mort de trei zile; și smirnă, ca Unuia fără de moarte. Toate neamurile veniți să ne închinăm Celui Ce S-a născut spre mântuirea sufletelor noastre*” [Stihiră la Stihovna Vecerniei praznicului, *Mineiul pe Decembrie*, București, 1991, p. 384].

Cel de al *treilea registru*, cel de jos, al icoanei se ocupă doar de *lumea pă-mân-tească*, redând două scene distincte: într-un colț al icoanei apare *Dreptul Iosif*, așezat deoparte de Preasfânta Fecioară Maria, stând de vorbă cu un bătrân ciudat, iar în colțul celălalt al icoanei este reprezentată scena îmbăierii Pruncului. Aceste două scene sunt preluate din Evangheliile apocrife.

Dreptul Iosif, ocrotitorul Maicii Fecioare și al Pruncului Iisus, este înfățișat ca având o vârstă înaintată, fiind îngândurat, dezorientat, uimit și tulburat, deopotrivă, dinaintea Tainei minunate la care este părtaș: *un Prunc zămislit de la Duhul Sfânt Se naște din Maică Fecioară!* Mintea omenească limitată îl gârbovește și îl tulbură, însă lumina credinței îl ridică și-l face ascultător de Dumnezeu.

Dreptul Iosif stă de vorbă cu un bătrân ciudat, înveșmântat într-o piele de animal, care stă aplecat de spate dinaintea lui, și care îl reprezintă, simbolic, pe amăgitorul Satan, deghizat în chipul unui păstor. Acesta îl ispitește pe Dreptul Iosif, logodnicul Fecioarei, cu gânduri necurate, așa cum apare relatat și în Imnul Acatist: „*Vifor de gânduri necuviincioase având întru sine înțeleptul Iosif s-a tulburat [...], dar cunoscând că zămisirea ta este de la Duhul Sfânt, a zis: Aliluia!*” [Acatistul Bunevestiri, Condac 4]. În persoana Dreptului Iosif, icoana dezvăluie

ÎPS Dr. Laurențiu Streza

nu numai drama sa personală, ci, mai ales, drama întregii omeniri, care a privit taina nu prin ochii credinței, ci ai rațiunii limitate.

Scena îmbăierii Pruncului nu apare în Evangheliile canonice, însă iconografia a reținut-o pentru a arăta faptul că Hristos a venit în lume și a acceptat de bunăvoie să Se supună tuturor rânduielilor și obiceiurilor pământești, făcându-Se de bunăvoie rob, pentru ca pe toți să îi răscumpere mai apoi prin moartea și Învierea Sa.

Iubiți credincioși,

Icoana Nașterii Pruncului Mântuitor ne prezintă, vizual și tainic, Bucuria cea mare, că cerul se unește cu pământul, iar îngerii împreună cu păstorii se veselesc, descoperind, totodată, taina mântuirii oamenilor în Biserica lui Hristos, în care Liturghia noastră, săvârșită pe pământ de păstorii sufletești, se unește cu Liturghia veșnică, săvârșită neconținut, în ceruri, de către sfinții îngeri.

Icoana Înomenirii Fiului Ceresc ne cheamă să ne apropiem de Domnul cu credință și cu dragoste, să ne lăsăm pătrunși de taina curățitoare și sfințitoare a Întrupării Sale, să ne umplem de bunătate ca păstorii, de curăție și dragoste ca îngerii, de smerenie și ascultare, precum Dreptul Iosif, de neclintită nădejde ca magii, pentru ca astfel să ne învrednicim să fim și noi părtași la Ospățul acestei Bucurii netrecătoare.

Să ne facem cu toții copii la inimă pentru ca să ne putem întâlni cu Pruncul Iisus Hristos, Cel smerit, Care a venit în lume pentru noi și a noastră mântuire. Acesta să Se nască și să Se sălășluiască în inimile noastre. Să împodobim cu virtuți ieslea sufletului nostru în care S-a născut Hristos. Să Îi aducem daruri ca magii: *postul, rugăciunea și milostenia*.

Sărbătoarea Nașterii Domnului să ne fie prilej de înnoire sufletească pentru toți: pentru copiii și tinerii noștri, pentru familiile noastre, pentru comunitățile noastre, dar și pentru noi înșine. Lumina Fiului Ceresc să lumineze chipurile noastre, să alunge întunericul întristărilor și al suferințelor. Pacea pe care o aduce în lume Pruncul Mântuitor să alunge tulburările pricinuite de multele noastre păcate, de vrajba și dezbinarea dintre noi. Nădejdea Vieții celei noi, pe care o vedem azi răsărind în Betleem, să umple prăpastia deznădejzii din inimile noastre. Să ne înveșmântăm, astăzi, sufletește în bucuria cea mare, că ni S-a născut Mântuitorul și Domnul! Să ne întoarcem spre casele noastre îmbogățiți cu adevărat în Dumnezeu! Să descoperim semenilor noștri de aproape sau de departe, neștiutori, rătăciți, indiferenți sau dezinteresați, preafrumoasa *icoană a Praznicului de acum* oglindită în propria noastră *viețuire*; să vadă și să înțeleagă, din *cuvintele* și din *faptele noastre*, că adevărata bucurie și adevărata fericire a Crăciunului izvorăște din Tai-

Pastorală la Sărbătoarea Nașterii Domnului

na Betleemului, acolo unde s-a împlinit și s-a descoperit lumii Iubirea nesfârșită a lui Dumnezeu pentru noi.

Vă dorim, tuturor, să petreceți cu pace și cu bucurie sfântă aceste minunate zile de prăznuire, iar Anul Nou, care se apropie, să ne găsească mai bogați în credință, bunătate și iertare, mai aproape de Dumnezeu.

Sărbători fericite! An Nou binecuvântat! Întru mulți și fericiți ani!

† Laurențiu,

Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului